

**A JELENTŐSEBB FORGALMÚ
SÜTŐIPARI TERMÉKEK
KÖLTSÉG- ÉS JÖVEDELEM
VIZSGÁLATA**

**(kivonat az Agrárgazdasági
Kutatóintézet tanulmányából)**

1. Problémafelvetés

Magyarországon az élelmiszertermelés kérdései – ezen belül is a költségek és a jövedelmek alakulása – mindig is a figyelem középpontjában álltak. Az érdeklődés mind a mezőgazdasági, feldolgozóipari és érdekképviseleti csoportok, mind pedig a fogyasztók irányából egyaránt nagy.

Az Agrárgazdasági Kutató Intézet (továbbiakban: AKI) 2018 februárjában a hazai sütőipari vállalkozások négy kiemelt termékének – a fehér kenyérnek, a félbarna kenyérnek, a vizes zsemlelénnek és a tejes kiflinek – az önköltség kalkulációjára és költség, illetve jövedelem vizsgálatára kapott megbízást. Az elemzés elvégzése indokolt volt, hiszen egyfelől az Intézet korábban végzett hasonló adatgyűjtést, amelynek megszűnése még mindig komoly hiányosság, hiszen a gazdasági szereplőknek és a döntéshozóknak is szükséges az ilyen jellegű információk figyelembevétele.

Másfelől pedig egy közel 20 ezer főt foglalkoztató, alapvető élelmiszereket termelő szakágazatról van szó, melynek megmaradása nemzetbiztonsági kérdés is, hiszen egy esetleges ágazati krízis esetén alapvető élelmiszerek belföldi forrásból való biztosítása kerülhet veszélybe.

A tanulmány előtt alapfeltételezés volt, hogy a sütőipar kettős szorításban van, hiszen korábbi munkáink alapján (az említett, megszűnt élelmiszeripari adatgyűjtés és az élelmiszerláncon belüli jövedelem-megoszlás vizsgálataink) elmondható, hogy a termelési költségek folyamatosan növekednek, a fehér kenyér értékesítéséből származó jövedelem nagyobb részét (60-80 százalék) pedig forgalmazási fázis realizálja.

2. Módszer

Az adatgyűjtés a termelést és értékesítést tekintve (elsősorban a tömeggyártású) nagyobb arányt képviselő, így egymással összevethető termékeket, pontosabban azok előállítását célozta meg. Az adatszolgáltatás önkéntes alapon történt, az adatok ellenőrzését az Agrárgazdasági Kutató Intézet munkatársai végezték. Az adatok a 2017. gazdasági évre vonatkoznak.

Az AKI rendelkezésére álló adathalmazban az értékesítés nettó árbevétele alapján szegmentáltuk az alapsokaságot, majd a mintában lévő üzemeket hozzárendeltük a kapott csoportokhoz. Ezáltal a mintában lévő valamennyi adat kapott egy súlyszámot, amely megmutatja, hogy az adott vállalkozás hány másikat reprezentál az alapsokaságból. Így a minta az ágazat teljes árbevételének 99 százalékát reprezentálja és reprezentatívnak mondható.

Az adatok egységes értelmezése érdekében az alábbiakban ismertetjük az adatok és mutatók tartalmát, illetve kiszámítási módjukat:

Alapanyagköltség: Az alapanyagok közé tartozik a liszt és a víz. Az alapanyagköltség ezen termékek beszerzési értéke.

Segédanyagköltség: Az alapanyagon kívüli összetevők értéke. Lehet például élesztő, só, tejpor és egyéb lisztjavító adalékok, állagmegőrző anyagok.

Csomagolóanyag-költség: A csomagolóanyag-költség az élelmiszerek burkolására, megóvására, kezelésére, szállítására és az értékesítési megjelenítésre használt anyagok költségei.

Közvetlen energiaköltség: A közvetlen energiaköltség közvetlenül a termék előállításra felhasznált energia költsége.

Egyéb anyagköltség: Az egyéb anyagköltség például a tisztítószer, fertőtlenítő, sütőpapír, fenntartási anyagok, alkatrészek költsége.

Közvetlen anyagköltség összesen: A termék előállítása érdekében felhasznált alapanyag és egyéb közvetlen anyagok költsége. Az egyéb közvetlen anyagköltség tartalmazza a segédanyag, a csomagolóanyag és a közvetlen energia költségét, valamint az egyéb anyagköltséget.

Személyi jellegű kiadások: A személyi jellegű kiadások tartalmazzák a munkabért, a munkabér közterhét és az egyéb bérhez kapcsolódó költségeket, valamint a személyi jellegű egyéb kifizetéseket. Ezek körébe tartozik többek között a lakhatási költségtérítés, az étkezési térítés, a munkába járással kapcsolatos költségtérítés stb.

Egyéb közvetlen költségek: Az egyéb közvetlen költségek tartalmazzák a termékhez köthető nem anyagjellegű egyéb költségeket (például gépek és berendezések bérleti költségei).

Közvetlen költség összesen: A közvetlen anyagköltség összesen, a személyi jellegű kiadások, valamint az egyéb közvetlen költség együttes összege.

Közvetett költség összesen: A közvetett költség tartalmazza a gyártási általános költségeket, az értékesítési és irányítási költségeket, a bankköltséget és az értékcsökkenési leírást.

Teljes önköltség: A közvetlen és közvetett költségek együttes összege termékegységre vetítve.

A költségszerkezetben található értékeket a termelt mennyiség súlyára vetítettük.

Értékesítési átlagár: A termék forgalmi adó nélküli egységára, amely az összes, a termék értékesítésénél elszámolt árbevétel és az értékesített mennyiség hányadosa.

Fajlagos jövedelem: Az értékesítési átlagár és a teljes önköltség különbsége.

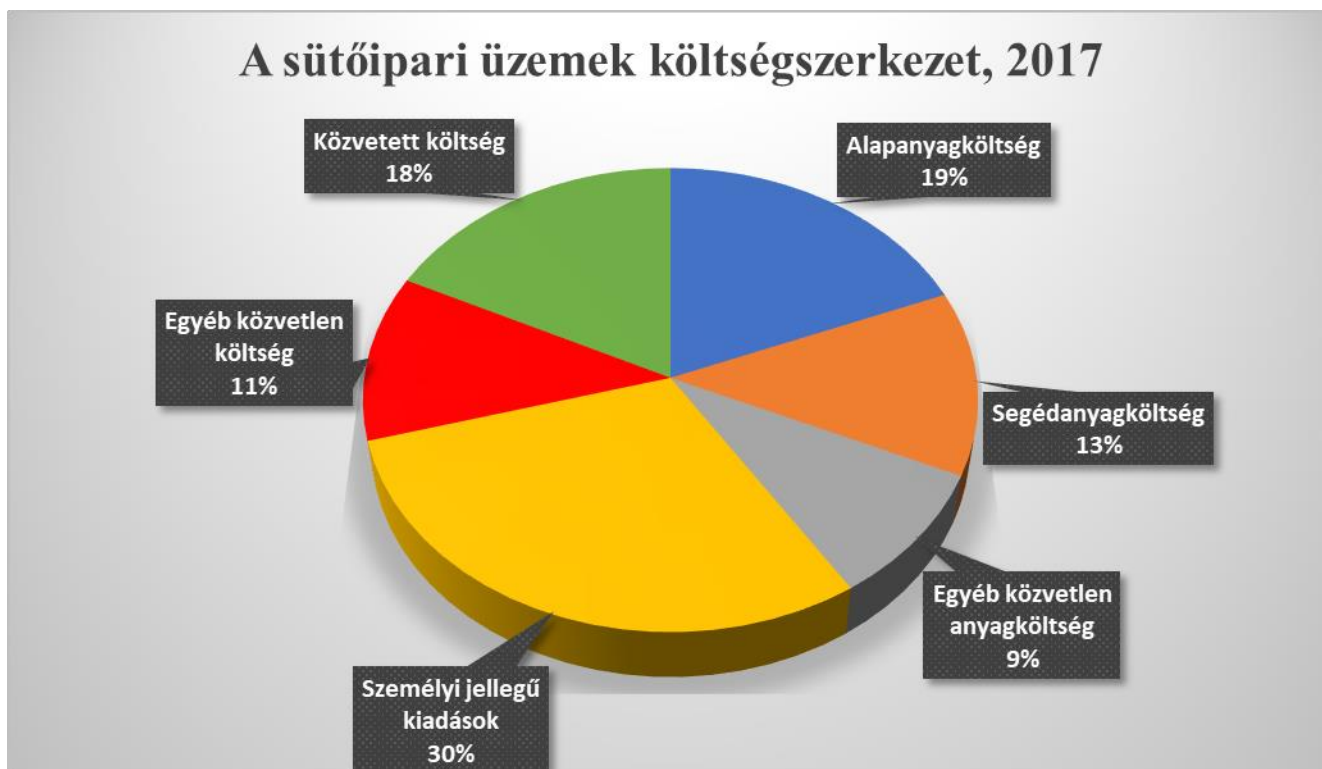
A követett költségek termékenkénti felosztásához természetesen osztókalkulációkat kellett alkalmazni, sőt ahol az az adathiány szükségessé tette, egyes közvetlen költségelemek esetében is. A következő költségfelosztási sémákat használtuk:

- A csomagolóanyag-költség, közvetlen energiaköltségek, és egyéb anyagköltségek az alapanyagköltség és segédanyagköltség összegének arányában került felosztásra.
- A bérköltségek, bérjárulékok, egyéb személyi jellegű kifizetések és egyéb közvetlen költségek felosztásának alapja az árbevétel.
- A közvetett költségek termékenkénti felosztása a közvetlen költségek arányában történt.

Elkészült egy osztókalkulációt elvégző Excel-fájl is, amely a jövőben is segítségére lehet az adatgyűjtésben résztvevő vállalkozásoknak az önköltségszámítás során.

3. Üzemi eredmények

Az adatgyűjtés során üzemi adatokat is igényeltünk az adatszolgáltatóktól, ami az összes sütőipari termék megtermelésével kapcsolatos ökonómiai adatot tartalmazza, a kereskedelmet viszont kiszűri.

Forrás: AKI Tesztüzemi és Ágazati Információs Osztály

A termelési költségek (1. ábra) csaknem felét a munkaerőre és a lisztre fordított kiadások teszik ki (49 százalék). A diagram azonban jól szemlélteti a személyi jellegű kiadások dominanciáját (30 százalék). Az AKI 2015-ig tartó élelmiszeripari adatgyűjtése alapján már egyértelmű volt, hogy az élelmiszeriparon belül a sütőiparban a legjelentősebb mértékű a munkaerőköltség, a korábbi adatokat pedig jelen adatgyűjtés is igazolta. Ebből következik, hogy a sütőipar sokkal érzékenyebb a munkaerőpiacon bekövetkező változásokra az élelmiszeripar egyéb szakágazataihoz képest..

Bár a Központi Statisztikai Hivatal adatai alapján (továbbiakban: KSH), a fehér kenyér és a félbarna kenyér fogyasztói átlagára 4-4, a vizes zsemeléé 10 százalékkal emelkedett 2017-ben, az AKI Piaci Árinformációs Rendszere szerint pedig a BL55 és BL80 lisztek feldolgozói értékesítési ára is 4-4 százalékkal a csökkent, a gazdasági környezet mégis romlott a sütőipari vállalkozások számára, hiszen a bérek ennél sokkal nagyobb ütemben nőnek, 2017-ben 15 százalékos volt a minimálbér emelkedése. Ráadásul, ahogyan arra korábban utaltunk, a fogyasztói árak növekedése nem feltétlen van összhangban a sütőipari termékek feldolgozói értékesítési árának növekedésével, más és más a jövedelemhányad a kereskedelemben és a feldolgozási fázisban.

4. Fehér kenyér

Legnagyobb forgalmú sütőipari termékünk a fehér kenyér, amely termelésének költség-jövedelem adatai az 1. táblázatban láthatóak. A fehér kenyér előállításának önköltsége meghaladta a kilogrammonkénti 181 forintot, miközben az értékesítési átlagár 175 Forint/kilogramm közelében volt 2017-ben, tehát minden megtermelt kilogramm fehér kenyér után 6 forint veszteséget realizáltak a feldolgozók.

1. táblázat: A fehér kenyér előállításának költség- és jövedelemhelyzete, 2017

	HUF/kg
Megnevezés	Fehér kenyér
Alapanyagköltség	50,39
Segédanyagköltség	9,65
Csomagolóanyag	2,47
Közvetlen energia	7,02
Egyéb anyagköltség	0,55
Közvetlen anyagköltség összesen	70,08
Személyi jellegű kiadások	48,81
Egyéb közvetlen költség	31,00
Közvetlen költség összesen	149,90
Közvetett költségek összesen	31,22
Teljes önköltség	181,11
<hr/>	
Értékesítési átlagár	175,08
Fajlagos jövedelem	-6,04

Forrás: AKI Tesztüzemi és Ágazati Információs Osztály

5. Félbarna kenyér

A félbarna kenyeret átlagosan 184 Forint/kilogramm önköltségen termelték 2017-ben (2. táblázat). A fehérkenyérnél magasabb önköltsége a felhasznált liszt nagyobb értékével indokolható. Az értékesítési ár azonban épphogy csak meghaladta a 160 Forint/kilogrammot, a -24 Forint/kilogrammos fajlagos jövedelem pedig már rendkívüli deficitnek értékelhető. Egyértelmű, hogy az értékesítési árak alakulása nincs összhangban az önköltséggel.

2. táblázat: A félbarna kenyér előállításának költség- és jövedelemhelyzete, 2017

	HUF/kg
Megnevezés	Félbarna kenyér
Alapanyagköltség	55,61
Segédanyagköltség	9,52
Csomagolóanyag	3,05
Közvetlen energia	7,67
Egyéb anyagköltség	0,55
Közvetlen anyagköltség összesen	76,40
Személyi jellegű kiadások	45,90
Egyéb közvetlen költség	25,92
Közvetlen költség összesen	148,22
Közvetett költségek összesen	35,87

<i>Teljes önköltség</i>	184,09
<i>Értékesítési átlagár</i>	160,51
<i>Fajlagos jövedelem</i>	-23,58

Forrás: AKI Tesztüzemi és Ágazati Információs Osztály

6. Vizes zsemle

A péksütemények legnépszerűbb terméke a vizes zsemle, amely termelésének költség-jövedelem adatai az 3. táblázatban vizsgálhatóak. Az előállítási költség közel 252 Forint/kilogramm, ami 52 grammos átlagsúlyt feltételezve 13,1 Forint/darabos önköltséget jelent. Az értékesítési ár nagyjából megegyezik a termelési költséggel, a fajlagos veszteség „csupán” kilogrammonként 0,64 forint.

3. táblázat: A vizes zsemle előállításának költség- és jövedelemhelyzete, 2017

	HUF/kg
Megnevezés	Vizes zsemle
Alapanyagköltség	59,11
Segédanyagköltség	18,03
Csomagolóanyag	3,64
Közvetlen energia	9,11
Egyéb anyagköltség	0,64
Közvetlen anyagköltség összesen	90,52
Személyi jellegű kiadások	72,76
Egyéb közvetlen költség	39,05
Közvetlen költség összesen	202,33
Közvetett költségek összesen	49,62
<i>Teljes önköltség</i>	251,95
<i>Értékesítési átlagár</i>	251,32
<i>Fajlagos jövedelem</i>	-0,64

Forrás: AKI Tesztüzemi és Ágazati Információs Osztály

7. Tejes kifli

A tejes kifli fajlagos költsége 315,72 Forint/kilogramm volt 2017-ben, értékesítési ára pedig 317,66 Ft/kilogramm (4. táblázat). A megfigyelt termékek közül csak a tejes kifli termelése volt jövedelmező, kilónkénti 1,93 forintos eredménnyel. Ez 42 grammos átlagsúlyt feltételezve 13,34 Forint/darabos árat, 13,26 Forint/darabos önköltséget és 0,08 Forint/darabos fajlagos jövedelmet jelent.

4. táblázat: A tejes kifli előállításának költség- és jövedelemhelyzete, 2017

	HUF/kg
Megnevezés	Tejes kifli
Alapanyagköltség	60,26
Segédanyagköltség	40,73
Csomagolóanyag	4,83
Közvetlen energia	13,64
Egyéb anyagköltség	0,86
Közvetlen anyagköltség összesen	120,31
Személyi jellegű kiadások	95,84
Egyéb közvetlen költség	36,29
Közvetlen költség összesen	252,44
Közvetett költségek összesen	63,29
Teljes önköltség	315,72
<i>Értékesítési átlagár</i>	317,66
<i>Fajlagos jövedelem</i>	1,93

Forrás: AKI Tesztüzemi és Ágazati Információs Osztály

8. Összefoglalás

A jelentősebb forgalmú sütőipari termékek előállításából származó jövedelem rendkívül alacsony, olyannyira, hogy az országos átlagot tekintve a két kenyérféle és a vizes zsemle termelése is veszteséges. A sütőipari vállalkozások a fennmaradásukhoz szükséges jövedelmet minden bizonnyal más termékek előállításával tudják csak biztosítani (ha egyáltalán tudják).

Bár a vizsgált péksütemények (vizes zsemle, tejes kifli) költség- és jövedelemhelyzetének szempontjából rendkívül vegyes a kép a pékségek között, a vizsgálatok alapján egyértelműnek tűnik, hogy a kenyérfélék feldolgozói értékesítési ára nem elegendő a termelési költség fedezésére.

Az ágazat jövője szempontjából kulcsfontosságú a személyi jellegű kiadások és a munkaerőhatékonyság monitorozása, a szakképzett munkaerő megléte. Ugyanakkor igen kockázatos a legjelentősebb forgalmú termékek jelenlegi értékesítési ár – önköltség arányának konzerválódása vagy akár romlása.

9. Mellékletek

